

15 Νοεμβρίου 2019

«Η Μεγάλη Ελλάδα» της «Εληάς» Λυθροδόντα

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

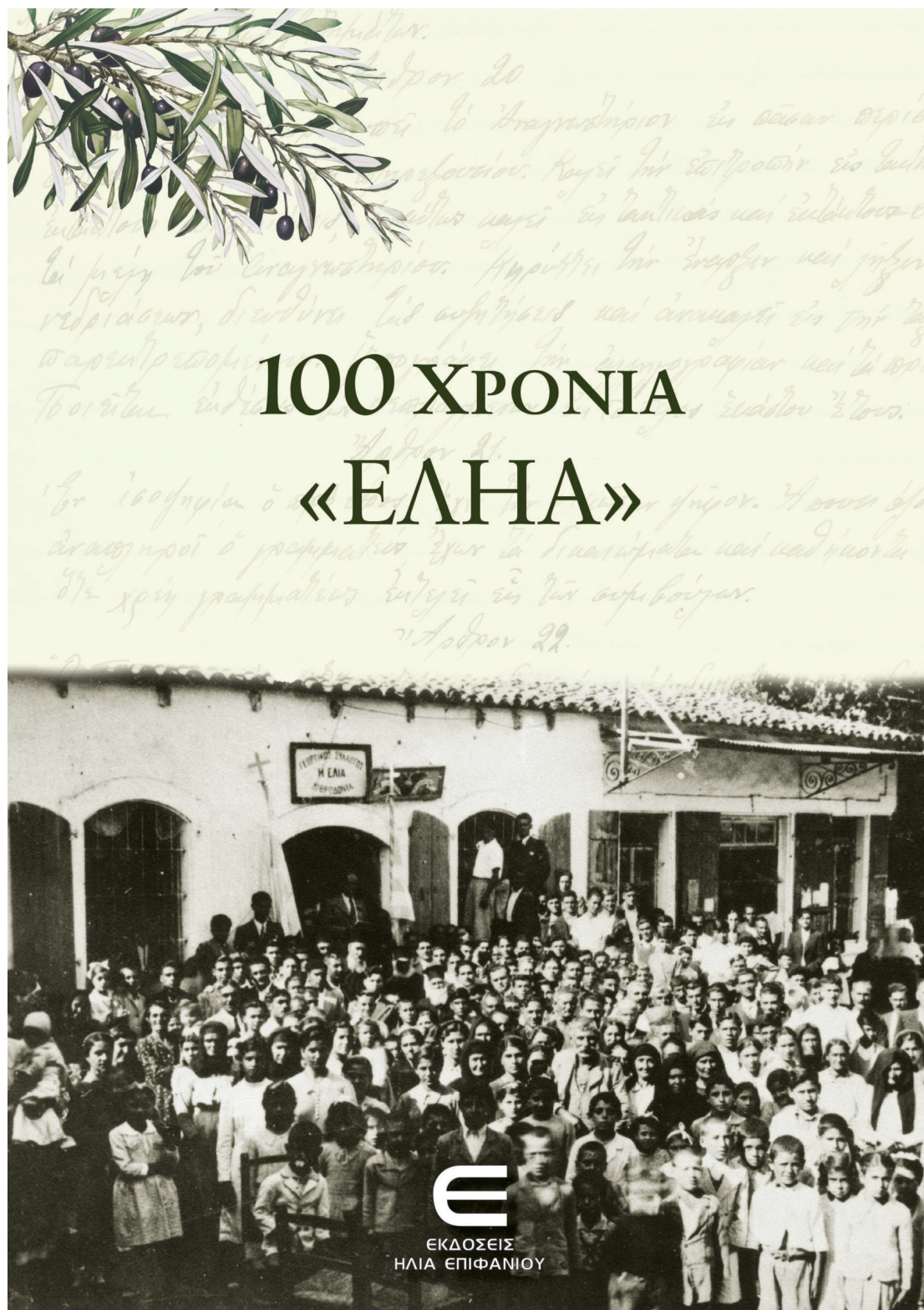
*...πυλῶν.
...προν 20
...το ἱερατικόν ἐν αἰσῶν ὁρίσ
...φοροῦσι. Καὶ τὴν εὐλογοῦν ἐν τῷ
...καὶ ἐν τῷ αἰθέρι καὶ ἐν τῷ ὕδατι
...τοῦ ἱερατικόν. Ἐκτίθει τὴν ἑσθλὴν καὶ τὴν
...δουλοῦν τὴν ἀσκήσειν καὶ ἀναμαρτί ἐν τῷ
...καρτερωσῶν τὴν ἐπισημοσύνην καὶ τὴν
...τοιοῦται ἐνδὲν τῷ ἱερατικόν ἐκείνου ἔτος.
...προν 21.
...ἰσοφύλου ὁ ἀποστόλος τὸν γνήσιον. Ἄρα οὐκ ἔστι
...ἀνασηροὶ ὁ γραμματεὺς εὐαγγέλιον καὶ μαθητοῦν
...ἔτη χρὴ γραμματεὺς εὐαγγέλιον ἐν τῷ αἰετοῦσαν.
...προν 22.*

100 ΧΡΟΝΙΑ «ΕΛΙΑ»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΗΛΙΑ ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ

100 χρόνια πολυκύμαντης ζωής, ασταμάτητης δράσης και εξαιρετικής προσφοράς ενός ιστορικού σωματείου στους εθνικούς, πολιτιστικούς και κοινωνικούς αγώνες της Κύπρου.

Η δική μας γενιά και περισσότερο οι προηγούμενες, ευτυχήσαμε να γαλουχηθούμε

από Αναγνωστήρια, Εθνικά Σωματεία και Συλλόγους, που ιδρύθηκαν σε καιρούς χαλεπούς, δύσκολους και κατοχικούς. Σε δύσκολα χρόνια, φωτισμένοι Έλληνες της Κύπρου, παρά τη φτώχεια, την ανέχεια, την καταπίεση και τη δουλεία, βρήκαν το κουράγιο και τη δύναμη να ιδρύσουν και να λειτουργήσουν, υπό μύριες αντιξοότητες και δυσκολίες, εκφοβισμούς και απειλές, αυτά τα φωτεινά φυτάρια του Ελληνισμού.

Με έναν σκοπό: Να κρατήσουν άσβεστη τη φλόγα του γνήσιου πατριωτισμού, του ελληνικού πολιτισμού, της ελληνικής γλώσσας μας και της ορθόδοξης θρησκείας μας. Κυρίως, να συντηρήσουν και να τονώσουν το αγωνιστικό φρόνημα και το ηθικό του κυπριακού Ελληνισμού, μέχρι να ανατείλουν καλύτερες μέρες.

Αυτά διαπίστωσα ξανά διαβάζοντας με προσοχή και απολαμβάνοντας μια μοναδική και εξαιρετική έκδοση για τα 100 χρόνια ζωής, προσφοράς, αγώνων εθνικών, πολιτιστικών και κοινωνικών, του ιστορικού Σωματείου «Εληά» Λυθροδόντα.

Η ποδοσφαιρική ομάδα της "Εληάς" λίγο πριν από την έναρξη του αγώνα της ΕΟΚΑ 1955-59. Μέλος της ο ήρωας Χαράλαμπος Μούσκος.

Συμβολή στους αγώνες

Ο εκλεκτός συνάδελφος και φίλος, Παύλος Κ. Παύλου, και ο εξίσου καλός φίλος, Χάρης Συμεωνίδης, είχαν την ευγενή καλοσύνη να με ενημερώσουν για την έκδοση αυτού του επετειακού λευκώματος και να μου χαρίσουν έναν καλαίσθητο τόμο 300 και πλέον πλουσιότατων σε περιεχόμενο και φωτογραφίες, σελίδων για τα 100 πρώτα χρόνια της «Εληάς». Ο Παύλος Κ. Παύλου, ως συντονιστής της ομάδας έκδοσης του λευκώματος, στην εισαγωγή του, υπογραμμίζει με υπερηφάνεια:

«Τιμώντας φέτος τα 100 χρόνια ζωής, δράσης και προσφοράς της 'Εληάς' Λυθροδόντα στοχεύουμε, εκδίδοντας το λεύκωμα, να καταγράψουμε μέσα από κείμενα, φωτογραφίες, έγγραφα, δημοσιεύματα εφημερίδων και μαρτυρίες, πώς ιδρύθηκε το Σωματείο μας το 1919, ποιοι συνέλαβαν την ιδέα και πώς την υλοποίησαν, ποια μέλη ξεχώρισαν με τη δράση τους, ποια υπήρξε η συμβολή τους στους αγώνες του τόπου μας, εθνικούς και κοινωνικούς, πώς κράτησαν ζωντανή μια εκατοντάχρονη παράδοση στον τομέα του θεάτρου και του πολιτισμού, ποιοι δημιούργησαν τη θρυλική ποδοσφαιρική ομάδα, στην οποία ποδοσφαιριστής ήταν και ο ήρωας Χαράλαμπος Μούσκος».

Είναι εκπληκτικό και να το σκεφτεί κανείς: Σε μια γεωργική κοινότητα, όπως ο Λυθροδόντας, άνθρωποι πρωτοπόροι, που μπορεί να μην είχαν την ευκαιρία να μορφωθούν, αλλά οραματιστές, κράτησαν ψηλά τη δάδα της μόρφωσης, της γνώσης, του πολιτισμού και του ασίγαστου πόθου για ελευθερία, δικαιοσύνη, εκπλήρωση προαιώνιων πόθων, που δεν ήταν άλλοι από την Ένωση με τη Μάνα Ελλάδα, και για κοινωνική πρόοδο και καταξίωση.

«Η Μεγάλη Ελλάς»

Όπως υπογραμμίζεται στο λεύκωμα: «Οι κάτοικοι του Λυθροδόντα δικαίως αισθάνονται υπερήφανοι για τους προγόνους τους οι οποίοι, σε χαλεπές εποχές, αψηφώντας κινδύνους και καταπιεστικά μέτρα, προσπαθούσαν να διαλύσουν τα σκοτάδια της αποικιοκρατίας».

Το 2019 είναι σημαδιακή χρονολογία. «Σηματοδοτεί», αναφέρεται στο λεύκωμα, «την εκατονταετηρίδα από την ίδρυση του Αναγνωστηρίου 'Η Μεγάλη Ελλάς', διάδοχος του οποίου υπήρξε ο Γεωργικός Σύλλογος η «Εληά» από το 1938», που μετεξελίχθηκε στη συνέχεια στη σημερινή μορφή του Σωματείου «Εληά». Ας προσεχθεί ότι, στο σήμα του, διατηρείται η αρχαιοπρεπής γραφή με ήτα αντί μειώτα.

«Η Μεγάλη Ελλάς» Λυθροδόντα (όπως και άλλα Αναγνωστήρια στην Κύπρο), ήταν το ώριμο τέκνο μιας ταραγμένης αλλά σημαντικής εποχής για την Ελλάδα, τον Ελληνισμό και για την ανθρωπότητα. Η Ελλάδα είχε εξέλθει νικηφόρα και μεγαλύτερη από τους Βαλκανικούς Πολέμους, πολέμησε κατά τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο, αλλά έχασε την ευκαιρία να υπαγάγει και την Κύπρο στην ελληνική επικράτεια.

«Η Μεγάλη Ελλάς» ιδρύθηκε το 1919, λίγο πριν από τη μικρασιατική εκστρατεία, μέσα σε ένα έντονο κλίμα πατριωτικής έξαρσης και υψηλών προσδοκιών και για την Κύπρο μας. Κάτοικοι του Λυθροδόνα, γνήσιοι πατριώτες, κατετάγησαν ως εθελοντές στον ελληνικό στρατό και πολέμησαν στους Βαλκανικούς Πολέμους και στον Α΄ Παγκ. Πόλεμο, με έναν καημό: Την Ένωση της Κύπρου με τη Μάνα Ελλάδα.

«Εθνική και ηθική ανάπτυξεις»

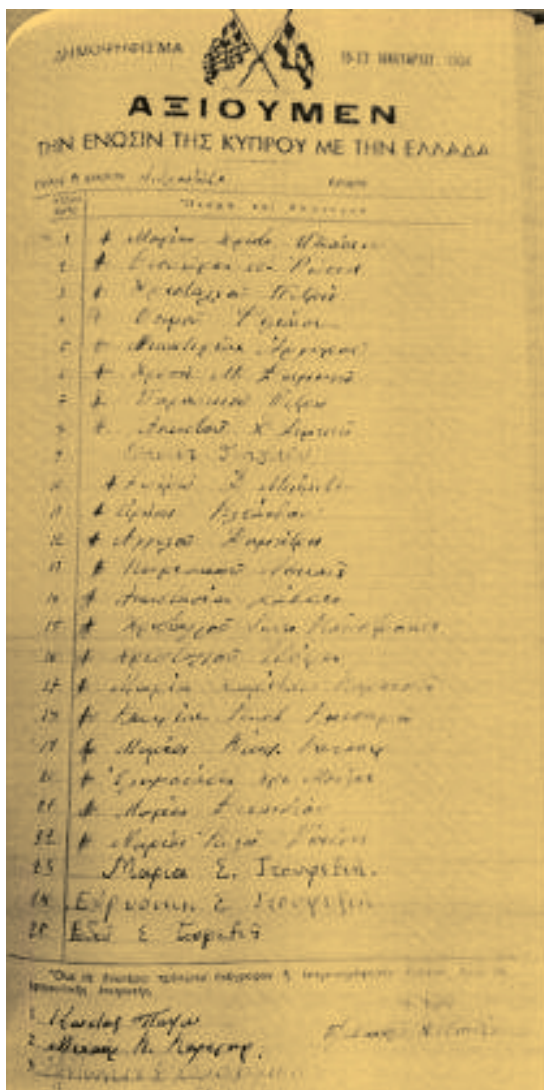
Μέσα σε αυτό το πατριωτικό πλαίσιο, οι κάτοικοι Λυθροδόνα συμμετείχαν και σε όλους τους εράνους που διεξάγονταν για ενίσχυση του ελληνικού στρατού. Όπως η εφημερίδα «Παρατηρητής» (12/3/1919) έγραψε: «Εκ Λυθροδόνα γράφουσιν ημίν ότι η συλλογή των εθνικών εράνων εσυνεχίσθη και ότι το (εισπραχθέν) ποσόν ανήλθε εις 25 λίρας». Στις 25 Μαρτίου 1919 πραγματοποιήθηκε ενθουσιώδης παγκοινοτική συγκέντρωση μεταξύ των φιλοπροόδων κατοίκων της κοινότητας (σύμφωνα με δημοσίευμα εφημερίδας της εποχής) και αποφασίστηκε η ίδρυση Αναγνωστηρίου, με το όνομα «Η Μεγάλη Ελλάς».

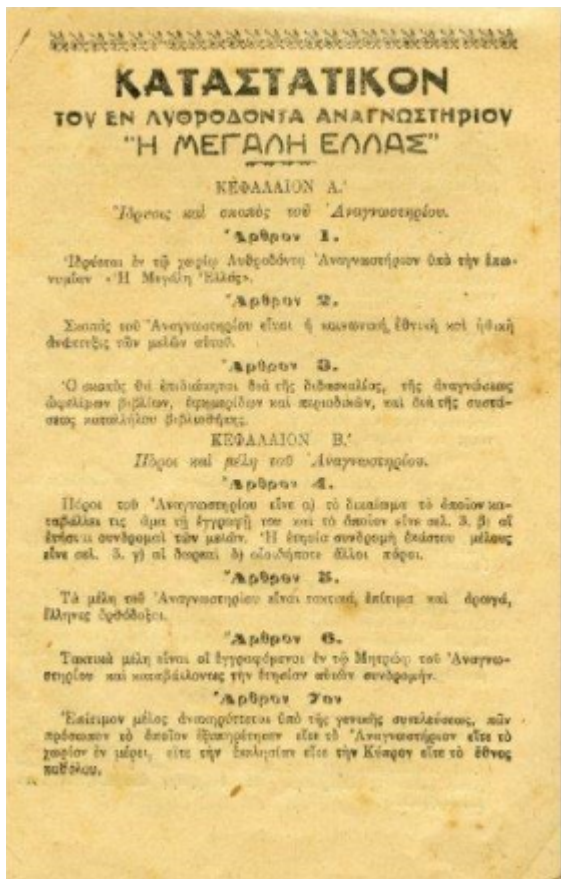
Αφού αναγνώστηκε εσωτερικός κανονισμός, εξελέγη Επιτροπεία, την οποία απάρτιζαν οι: Τιμόθεος Χατζηχαραλάμπους, πρόεδρος, Χαρίτων Χ. Καδής, ταμίας, Χαρίτων Μιχαήλ, γραμματέας, Γεώργιος Κ. Πιερή, επιμελητής, Αντώνιος Συμεού, Αρακλίτης Γρηγόρη και Χαράλαμπος Σάββα, σύμβουλοι (σχετική είδηση δημοσιεύτηκε στην «Ελευθερία» - 26 Οκτωβρίου/ 8 Νοεμβρίου 1919 με το νέο ημερολόγιο).

Όμως, φαίνεται πως της «Μεγάλης Ελλάδος» προϋπήρξε άλλο Αναγνωστήριο, με την επωνυμία, «Ο Σωτήρ». Σε αυτό το συμπέρασμα κατέληξε ο Χριστόφορος Καδής, μετά από έρευνα. Στο άρθρο 2 του Καταστατικού της «Μεγάλης Ελλάδος» προσδιορίζεται ότι σκοπός του Αναγνωστηρίου ήταν: «Η κοινωνική, εθνική και ηθική ανάπτυξεις των μελών αυτού». Πώς; «Διά της διδασκαλίας, της αναγνώσεως

ωφελίμων βιβλίων, εφημερίδων και περιοδικών και της συστάσεως καταλλήλου βιβλιοθήκης».

Το επίκεντρο της πολιτιστικής δράσης του Αναγνωστηρίου «Η Μεγάλη Ελλάς» ήταν το δημοτικό Σχολείο Λυθροδόνα, που λειτουργούσε από το 1872 χάρη στη δωρεά του ιερομόναχου της Μονής Μαχαιρά, Μελέτιου Χατζηαντωνίου. Τον Μάρτιο του 2006, το Δημοτικό Σχολείο, σε ειδική τελετή, μετονομάστηκε σε Μελέτιο Δημοτικό Σχολείο Λυθροδόνα. Το Αναγνωστήριο συμμετείχε στα ενωτικά δημοψηφίσματα που διοργανώθηκαν το 1921 και το 1930.

Η ίδρυση της «Εληάς»

Η εξέγερση του Οκτωβρίου 1931 δεν άφησε αδιάφορους τους κατοίκους του Λυθροδόντα, που με διάφορους τρόπους και εκδηλώσεις αντέδρασαν στη στυγνή Παλμεροκρατία. Ακολούθησαν καταπίεση, απαγορεύσεις, σκληρά μέτρα καταστολής. Η πραγματοποίηση ακόμα και μικρών συγκεντρώσεων απαιτούσε άδεια των βρετανικών κατοχικών Αρχών.

Μέσα σε αυτό το κλίμα της Παλμεροκρατίας, παράγοντες, που ήταν στελέχη και μέλη της «Μεγάλης Ελλάδος», πήραν την απόφαση και προχώρησαν στη σύσταση του Γεωργικού Συλλόγου η «Εληά» Λυθροδόντα, στις 28 Ιανουαρίου 1938, που θεωρείται ως διάδοχος του Αναγνωστηρίου «Η Μεγάλη Ελλάς». Όπως αναφέρεται στο καταστατικό, «σκοπός του συλλόγου είναι η βελτίωσις της εν γένει γεωργίας, κτηνοτροφίας και ελαιοκομίας με αύξησιν και καλυτέρευσιν παραγωγής και η προστασία των μελών του».

Γιατί ο Γεωργικός Σύλλογος ονομάστηκε «Εληά»; Διότι από την ελληνική αρχαιότητα η ελιά εθεωρείτο ως ιερό δέντρο με πολλούς συμβολισμούς. Εξάλλου, οι κάτοικοι Λυθροδόντα ήσαν και είναι ελαιοκαλλιεργητές.

Η «Εληά» και τα μέλη της αντιμετώπιζαν διαρκώς ασφυκτικές πιέσεις από τους Βρετανούς αποικιοκράτες μέχρι του σημείου να απαιτούν να ελέγξουν το

καταστατικό και τον Σύλλογο ή και να μην ανανεώσουν την άδεια λειτουργίας του. Όμως, η έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου ανάγκασε τους Βρετανούς να αλλάξουν τακτική. Καλούσαν και τους κατοίκους Λυθροδόντα να καταταχθούν στον βρετανικό στρατό και να πολεμήσουν κατά του Άξονα.

Τα ποδοσφαιρικά παπούτσια του ήρωα Χαράλαμπου Μούσκου.

Πεσόντες και αγνοούμενοι

Γύρω στο 1939 η «Εληά», μετά από ενέργειες νέων, φίλων του αθλητισμού, δημιουργεί ποδοσφαιρική ομάδα ως ακόμα έναν τρόπο υγιούς απασχόλησης της νεολαίας της κοινότητας.

Μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, η κοινότητα Λυθροδόντα και η «Εληά» συμμετείχαν ενεργά στο τρίτο Ενωτικό Δημοψήφισμα, το 1950, και στον εθνικοαπελευθερωτικό αγώνα της ΕΟΚΑ. Ο Χαράλαμπος Μούσκος, ο πρώτος νεκρός και ήρωας της ΕΟΚΑ, ήταν μέλος της «Εληάς» και της ποδοσφαιρικής ομάδας.

Κάτοικοι Λυθροδόντα και μέλη της «Εληάς» συμμετείχαν ένοπλα στην αντιμετώπιση και καταστολή του τ/κ πραξικοπήματος κατά της Κυπριακής Δημοκρατίας καθώς και στις μάχες κατά την τουρκική εισβολή. Ο Λυθροδόντας με 20 πεσόντες και αγνοούμενους (το 1963-1964 και το 1974), κατατάσσεται στις κοινότητες με τα περισσότερα θύματα.

Το 1979 ο Εθνικός και Γεωργικός Σύλλογος η «Εληά» μετονομάστηκε σε Σωματείο η «Εληά» Λυθροδόντα. Οι συνθήκες άλλαξαν, κύλησε πολύ νερό στ' αυλάκι της ιστορίας και της παράδοσης και 100 χρόνια πέρασαν από τότε που, κάποιιοι πρωτοπόροι και οραματιστές έβαλαν τα θεμέλια για τη «Μεγάλη Ελλάδα» και ύστερα για την «Εληά».

Οι απόγονοι και τα εγγόνια τους, υπερήφανοι κληρονόμοι μιας αξεπέραστης παράδοσης και μιας σημαντικής ιστορίας, φαίνονται αποφασισμένοι να οδηγήσουν το Σωματείο στη δεύτερη εκατονταετία, ώστε τα δικά τους παιδιά να αναδείξουν ακόμα πιο πολύ ένα Σωματείο που τιμά τον Λυθροδόντα και την Κύπρο, τον Ελληνισμό και την Ορθοδοξία.

Πηγή: [Εφημερίδα «η Σημερινή» της Κύπρου](#)